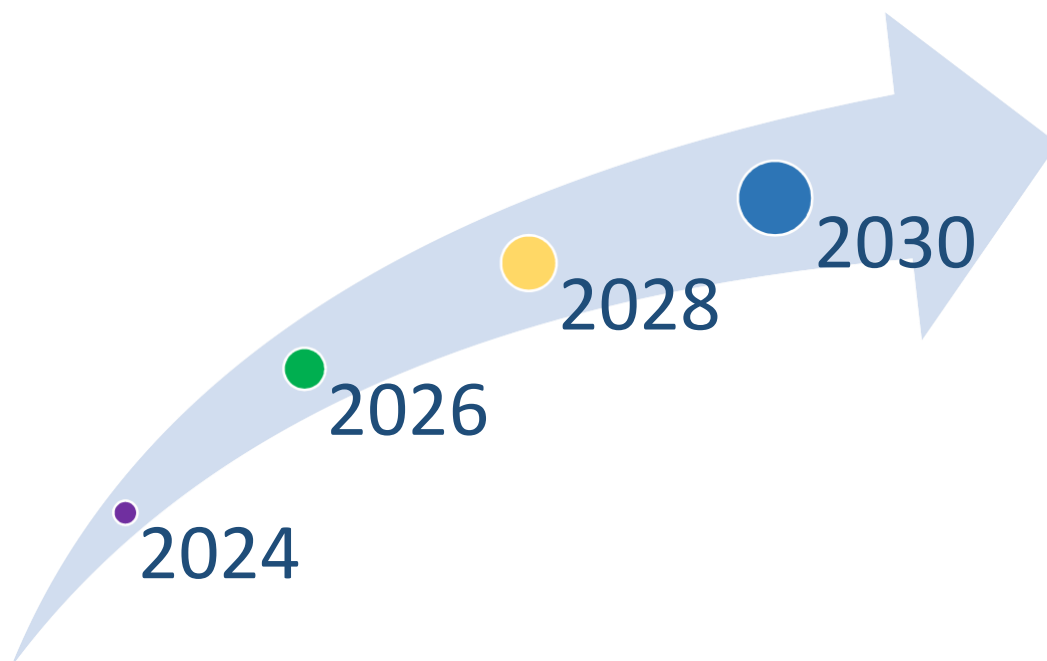

ПАТОКАЗ ЗА ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЈА

ноември 2023 година

ПАТОКАЗ ЗА ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЈА

(2024 – 2026 – 2028 - 2030)

Владата на Република Северна Македонија ја идентификува дигитализацијата на општеството како клучен стратешки приоритет. Фокусот врз дигитализацијата опфаќа повеќе сектори и воспоставени стратегии за реформа на јавната администрација, националната стратегија за ИКТ и другите секторски иницијативи.

Концептот за дигитална трансформација на општеството е важен документ во оваа област и е достапен на <https://vlada.mk/konceptDT>. По усвојувањето од страна на Националниот совет за дигитална трансформација на општеството, под водство на заменик-претседателот на Владата задолжена за политики за добро владеење, Славица Грковска, а потоа и од страна на Владата, оваа рамка ќе ги постави главните принципи што ќе го насочуваат процесот на дигитална трансформација во сите сектори на општеството. Соработката меѓу Владата, јавните институции, приватните компании, граѓанското општество и академската заедница се смета за клучна за успехот на оваа иницијатива. Целта е да се интензивираат активностите и да се постигне успешна дигитална трансформација којашто ќе овозможи напредок, борба против корупцијата и ќе ги зацврсти транспарентноста и доброто владеење.

Главните принципи на овој концепт се владеење на правото, социјална кохезија и јавно-приватни партнерства, како и слободен пристап до јавни информации, веродостојни изворници на податоци, дигиталното е стандардно и принципот „само еднаш“.

Патоказот за дигитална трансформација (ПДТ) беше изготвен како дополнување на постојните стратешки документи. Изготвувањето на ПДТ е поддржано од УСАИД преку програмата за Дигитализација и отпорност на критична инфраструктура CIDR (Critical Infrastructure Digitalization and Resilience) во рамките на пошироката иницијатива за Поддршка на спроведувањето на Патоказот за дигитална трансформација.

Патоказот овозможува визуелен приказ на предложените иницијативи и проекти, а притоа нуди и временска рамка што ги наведува препорачаните периоди и времетраењето на извршување. Тие служат како рамка за имплементација поделена на краткорочни, среднорочни и долгорочни цели, при што првите две мора да се постигнат во период од две години.

За да се овозможат оптимални резултати, се даваат совети за практичен пристап што треба да им помогнат на сите засегнати страни да ги постигнат посакуваните исходи.

Секоја иницијатива е придружена со кратко објаснување, предложен рок и процена на буџетот што ќе биде потребен за извршувањето. Важно е да се има предвид дека проценетите вредности се само приближни и можеби не ги прикажуваат реалните трошоци. При напредокот на иницијативите и спроведувањето на проектите процените ќе бидат ревидирани за да се овозможи усогласување со новите потреби и околности.

Со прифаќањето на иницијативите наведени во Патоказот за дигитална трансформација и придржувањето до принципите на Концептот за дигитална трансформација, Владата на Северна Македонија во соработка со различни засегнати страни се стреми кон промовирање ефикасност, транспарентност и услуги ориентирани кон граѓаните.

ПАТОКАЗ ЗА ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЈА

Графички приказ на иницијативите и проектите

	Краткорочни		Среднорочни		Долгорочни	
	2024	2025	2026	2027	2028	...
1 Политички принципи						
1,1	Агенција за БМИСДТ					
1,2	Закон за лични карти со eID					
1,3	Поддршка за иновации					
1,4	IT вработени во ЈА					
1,5	Е-демократија					
2 Слободен пристап до јавни информации						
2,1	data.gov.mk					
2,2	Алатки анализа					
3 Веродостојни изворници на податоци						
3,1	Дигитални регистри			Континуирана дигитализација на регистрите		
3,2	Закон за ЦРН					
3,3	Целосни податоци е-Здравство					
4 Дигиталното е стандардно						
4,1	Дизајн ориентиран кон луѓето					
4,2	Закон ЗЕДЕИДУ					
4,3	Инфраструктура 1		Инфраструктура 2			
4,4	Заеднички системи					
4,5	Закон Архивска д.					
4,6	АРХИМАК					
4,7	Лични карти со eID					
4,8	Дигитализација внатрешни процеси					
4,9	Нови е-услуги		Континуирана дигитализација			
4,10	Владин облак					
4,11	Амбасада на податоци					
4,12	Централна точка - транспорт					
4,13	IFMS					
4,14	Систем управ. во училишта					
4,15	е-Учебници					
4,16	Текст-говор& Говор-текст (со ВИ)					
4,17	Паричник ЕУДИ					
5 „Само еднаш“ принцип						
5,1	Подобрување на платформа ИОП					
5,2	Закон ЗЕУЕУ					

ПРИСТАПИ КОН ПРОЦЕСОТ ЗА ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЈА

Насоки за оптимални резултати од дигитализацијата

Во продолжение е наведен збир од препорачани насоки и пристапи што треба да бидат земени предвид при спроведувањето на сите препорачани иницијативи. Овие пристапи се изготвени со цел да се спречат и надминат предизвиците, да се зграпчат можностите и да се искористи целосниот потенцијал што го нуди дигитализацијата. Доколку ги следите овие препораки, стратегии и аспекти, на ефективен начин ќе се движите низ дигиталниот пејзаж што постојано еволуира и максимално ќе ги искористите придобивките од патот кон дигиталната трансформација.

1. Регулирајте, регулирајте без претерување, обезбедете спроведување на усвоените прописи: Од суштинско значење е да се обезбедат правни основи за сите активности. Под прописи се подразбираат закони, подзаконски акти, уредби, насоки, стандарди, методологии и други документи кои определуваат правила и норми за спроведување на законите. Сите прописи треба да водат кон зајакнување и унапредување на заштитата на човековите права, а притоа да бидат технолошки неутрални.

2. Ангажирајте, ангажирајте навреме, ангажирајте ги лицата чиј придонес е клучен: Од суштинско значење е да се вклучат клучни лица уште во најраните фази на процесот, од самиот почеток. Лицата чиј придонес е клучен ги вклучуваат раководителите на процесот, главните засегнати страни, главното раководство и управувачите со податоци.

3. Одржете ги капацитетите, соработката и консултациите: Од клучно значење е да се одржуваат знаењето и вештините на институционалните ресурси во рамките на процесот за дигитализација, но и да се формира организациска меморија и да се зајакне тимот со стекнување дополнителни вештини. Поттикнувањето соработка и редовните консултации со изворите на знаење, како што е академскиот сектор, бизнис-секторот, граѓанското општество, експертите, сите политички партии и другите важни ресурси, исто така е од големо значење.

4. Обезбедете ја инфраструктурата: Инфраструктурата е неизбежен дел од дигитализацијата. Изберете го најдоброто решение врз основа на потребите, условите, расположливите технологии, тековната состојба, буџетот што го имате на располагање и другите релевантни фактори.

5. Управувајте со податоците: Грижете се за управувањето со податоците, нивниот интегритет, точноста и безбедноста, како и за заштитата на личните податоци, бидејќи податоците се клучни за крајната цел, односно дигитализацијата на услугите во корист на граѓаните.

6. Едуцирајте, едуцирајте ги лицата на возраст од 7 месеци до 77 години: Едуцирајте ги луѓето за дигиталната писменост преку формално и неформално образование со помош на сите достапни канали и медиуми. Едуцирајте ги и корисниците и креаторите на дигиталните решенија, почнувајќи од етичко однесување па сè до софистицирани алатки за развој. Поттикнете развој и иновации.

7. Промовирајте успех и достигнувања: Информирајте ги корисниците за новите портали, мобилните апликации и решенијата преку различни комуникациски канали за да можат да почнат да ги користат што е можно порано.

8. Споделувајте и повторно користете: Промовирајте и поддржувајте го споделувањето и повторното користење на модулите и функционалностите во софтверските решенија на ефективен начин, при што ќе ги рационализирате процесите, ќе го намалите вишокот напори за развој и, на крај, ќе заштедите бесценето време и финансиски ресурси.

9. Интегрирајте ги мерките за сајбер-безбедност како стандарди во инфраструктурата и обработката на податоците. Овозможете заштита и отпорност на системите од сајбер напади и гарантирајте интегритет на податоците.

ПРЕПОРАЧАНИ ИНИЦИЈАТИВИ И ПРОЕКТИ

1. Политички принципи

1.1. Формирање и целосна операционализација на Агенцијата за безбедност на мрежни и информациски системи и дигитална трансформација по усвојување на Законот за безбедност на мрежни и информациски системи и дигитална трансформација.

Со овој закон се пропишува следново: Донесување план за дигитална трансформација на јавниот сектор; донесување национална стратегија за сајбер-безбедност; формирање надлежно тело за безбедност на мрежните и информациските системи и дигитална трансформација на јавниот сектор, со утврдување на неговите надлежности; управување со сајбер кризи, единствена точка за контакт за безбедност на мрежните и информациските системи како и национално тело за одговор на компјутерски инциденти; мерки за управување со ризиците од сајбер-безбедноста и обврски за пријавување; правила и обврски за размена на информации поврзани со сајбер-безбедноста; надзор на спроведувањето на овој закон.

Рок: 31.12.2025 г. / Буџет: 2.000.000 ЕУР

1.2. Законско воведување на електронски лични карти со измена на Законот за лични карти

Воведувањето на електронски лични карти за граѓаните треба да се заснова врз правно пропишани норми. Законот ги опишува обрасците и содржината на податоците во личните карти, процесот на издавање, рокот на траење на личните карти, условите за нивна замена и други релевантни информации.

Другите закони поврзани со Законот за лични карти треба да бидат усогласени со измените на овој закон.

Рок: 31.12.2025 г. / Буџет: 0 ЕУР

1.3. Промовирање на и поддршка за иновации

Промовирање и олеснување на истражувањето и развојот во полето на дигиталната трансформација, вештачката интелигенција и другите современи концепти и технологии преку воведување политики што овозможуваат стимуланси, субвенции, привремено даночно ослободување и други форми на поддршка. Овие напори ги надминуваат ограничувањата на рамките и прописите и имаат за цел да поттикнат и овозможат иновации без наметнување дополнителни ограничувања. Целта е да се поттикне средина што ќе поттикнува иновации, ќе воспостави суштински елементи и ќе даде насоки, механизми и можности за финансирање на активностите за истражување и развој.

Рок: 31.12.2025 г. / Буџет: 2% од БДП

1.4. Подобрување на условите за вработените во ИТ во јавната администрација по изменувањето на Законот за административни службеници

Вршење сеопфатна евалуација на постојните условите за вработените во ИТ секторите во администрацијата, имајќи ги предвид правните услови и ограничувања. Исто така, потребно е да се изврши анализа на Каталогот на работни позиции во администрацијата со цел да се стандардизираат улогите на ИТ и да се подготват за дополнителна анализа на тековна состојба и анализа за предвидување. Заклучоците и препораките од двете анализи треба да се сосредоточат на стратегии за да овозможат и осигурат подобрување на задржувањето, мотивирањето, менторирањето и преквалификувањето и доквалификувањето на човечкиот капитал.

Менувањето на Законот за административни службеници ќе се спроведе врз основа на заклучоците и препораките од двете анализи и широка јавна дебата.

Рок: 31.12.2025 г. / Буџет: 0 ЕУР

1.5. Ревитализација на концептите за е-демократија и е-иницијатива

Концептот на е-демократија и е-иницијатива вклучува користење дигитални технологии и платформи што овозможуваат демократски процеси, учество на граѓаните и политички ангажман. Овие платформи имаат за цел да поттикнат инклузивно и транспарентно владеење со вклучување на различни граѓански перспективи и гласови. Тие нудат алатки и процеси за активно учество на граѓаните, давање повратни информации и комуникација со Владата и јавните институции преку различни комуникациски канали. Вистинската примена на пристапот заснован врз човековите права е особено важна за лицата со попреченост и другите ранливи категории, затоа што поттикнува инклузивност, еднакви можности и достоинство во сите аспекти на животот.

Платформите за е-демократија и е-иницијатива ќе ги земат предвид навиките, возраста и вештините на корисниците со цел да овозможат персонализирано искуство што ќе биде лесно за користење. Овие платформи ќе ги користат постојните комуникациски канали, како што се порталите, платформите на социјалните мрежи; имено, Meta, TikTok, X и други популарни канали. Тие, исто така, може да вклучат и нови канали што допрва ќе се измислат или ќе добијат поширока примена, а со целда опфатат и вклучат поголема и поразлична група луѓе. Освен тоа, препорачливо е да се интегрира процесот за идентификација со платформи како што се X, Meta, Gmail и други слични мрежи и сервиси за електронска пошта.

Доколку се користи широк спектар канали за комуникација, ревитализираните платформи за е-демократија и е-иницијатива ќе овозможат распространето и инклузивно учество. На граѓаните им се нудат повеќе места каде што може да се изразат, да ги споделат своите мислења и да придонесат кон процесите за донесување одлуки на начин што ќе биде усогласен со нивните желби и технолошки капацитети. Ваквиот пристап кој опфаќа повеќе канали ќе ја подобри достапноста и ќе поттикне активна вклученост на поединци од различна демографија, при што на крајот ќе се зајакнат демократските процеси и демократското владеење.

Рок: 31.3.2025 г. / Буџет: 200.000 ЕУР

2. Слободен пристап до јавни информации

2.1. Одржување и подобрување на порталот data.gov.mk (дизајниран со цел да овозможи брзо и лесно отворање на податоците)

Ќе се овозможи одржување на порталот за отворени податоци со нови податоци преку систематски и ефикасен процес:

- Воспоставување и подобрување на методите за прибирање податоци за да се обезбедат точни и веродостојни информации.
- Редовно ажурирање на податочните сетови, што е од суштинско значење со цел порталот да биде ажуриран и релевантен.
- Проактивно барање нови податочни сетови и соработка со релевантните засегнати страни за да се добијат најнови информации.
- Воспоставување постапки за обезбедување квалитет на податоците со цел да се ревидираат и потврдат влезните податоци.
- Обезбедување соодветни системи за чување и резервни системи за да се осигури безбедноста и интегритетот на податоците.

Рок: 30.6.2025 г. / Буџет: 150.000 ЕУР

2.2. Подобрување/надградување на порталот Отворени податоци со помош на алатки за анализа на податоци

Подобрување и надградување на постојниот портал за отворени податоци со алатки за аналитика на податоците, како што се алгоритми за машинско учење и статистички модели. Тоа ќе овозможи преработка и анализа на огромното количество податоци достапни на порталот. Овие алатки може да дадат значајни согледувања, шеми и трендови, при што ќе им овозможат на корисниците да извлечат корисни информации од податоците. Алатките ќе обезбедат интуитивна визуализација, со што ќе им дозволат на корисниците да ги разгледуваат податоците на визуелен и интерактивен начин. Освен тоа, треба да се вклучат напредни аналитички функционалности, како на пример, анализа на податоци во реално време, со цел да им се обезбеди дополнителна вредност на корисниците.

Рок: 31.12.2024 г. / Буџет: 100.000 ЕУР

3. Веродостојни изворници на податоци

Од аспект на веродостојни изворници на податоци, од клучно значење е да се овозможи заштита на податоците, а особено заштита на личните податоци, бидејќи со тоа се обезбедува доследно и прецизно управување со чувствителните информации, при што се намалува ризикот од повреда на личните податоци и се зајакнуваат целокупните безбедносни мерки.

3.1. Дигитализација на регистрите, стандарди за квалитет на податоците

Со оглед на тоа дека некои регистри веќе се дигитализирани, фокусот за натамошно подобрување е во две насоки. Од една страна, фокусот е на подобрување на квалитетот на податоците во постојните дигитални регистри; од друга, на дигитализацијата на преостанатите важни регистри.

Приоритет е одржувањето и зачувувањето на регистрите во дигитална форма, како на пример, Регистарот на население, Регистарот на матични книги, Регистарот на земјиште и имот, Деловниот регистар, Даночниот регистар, Регистарот за здравство, Регистарот за образование, Регистарот за возила и Електронскиот гласачки список. Покрај тоа, ќе бидат дигитализирани следниве регистри: Регистар на регистрите, Регистар на институции, Регистар на државно земјиште, Регистарот на старатели. Онаму каде што е потребно, ќе се направат измени во законите со цел да се олесни процесот на дигитализација или да се воведат, формираат или допрецизираат релевантните регистри.

Целта на дигитализацијата на овие регистри е да се постигнат сеопфатни, точни и висококвалитетни податоци што ќе бидат достапни веднаш и интегрирани преку постојната платформа за интероперабилност без никакви пречки. Оваа иницијатива не само што ќе ги рационализира процесите и ќе ја подобри достапноста на податоците, туку и ќе го поплочи патот за подобра испорака на услугите и поголема ефикасност во организацијата.

Покрај тоа, ќе се изготват, донесат и постават стандарди за квалитет на податоците.

Рок: 31.12.2026 г. / Буџет: 1.500.000 ЕУР

3.2. Закон за Централен регистар на население

Со цел да се воспостават механизми и постапки за корекција на податоците во веродостојните изворници на податоци што се регистрирани и пријавени од/во Централниот регистар на население, ќе се направат измени на Законот за Централен регистар на население.

Рок: 31.12.2024 г. / Буџет: 0 ЕУР

3.3. Податоци за е-здравство - целосни податоци

Податоци за е-здравство (EHR – E-health Records), односно е-медицинско досие, претставува дигитална верзија на медицинската историја на пациентот што се чува и одржува во електронска форма. Досието содржи сеопфатни информации за здравјето на пациентот, вклучително и медицинска историја, дијагнози, лекови, алергии, лабораториски резултати, планови за лекување и други релевантни податоци за здравствената нега. Вистинската примена на пристапот заснован врз човековите права е особено важна за лицата со попреченост и другите ранливи категории, затоа што поттикнува инклузивност, еднакви можности и достоинство во сите аспекти на животот.

EHR треба да се осмисли на начин на којшто ќе биде достапно за овластените даватели на здравствени услуги и здравствени организации што се вклучени во негата на пациентот. EHR ќе овозможи размена и споделување информации за пациентите во различни средини каде што се даваат здравствени услуги, со што ќе се воспостави навремена и точна комуникација меѓу медицинските лица. Покрај тоа, EHR ќе вклучува анализа за предвидување и истражување што ќе овозможи анализирање големи податочни сетови од страна на истражувачи и медицински лица за идентификување на шемите, трендовите и ризик-факторите, што ќе доведе до иновативни интервенции и подобрување на исходите за пациентите.

Рок: 31.12.2025 г. / Буџет: 750.000 ЕУР

4. Дигиталното е стандардно

Во контекст на принципот „Дигитално е стандардно“, мерките за сајбер-безбедност треба да се усвојат како хоризонтален пристап којшто ја нагласува интеграцијата на безбедни и отпорни дигитални технологии од самиот почеток, при што за сајбер-безбедноста ќе се размислува уште при самиот дизајн, но и при спроведувањето на дигитални системи и процеси.

4.1. Дизајн ориентиран кон луѓето

Спроведување обука за јавната администрација за воведување дизајн ориентиран кон луѓето како стандард за дизајн за испорака на услуги и креирање политики. Дизајнот кој е ориентиран кон луѓето ги става потребите, искуствата и перспективите на граѓаните во фокусот на процесите за донесување одлуки. Тој, исто така, промовира иновации и ефикасност со постојано повторување и подобрување на испораката на услугите. Преку тестирање прототипи, добивање повратни информации и подобрување на решенијата, јавната администрација обезбедува постојано еволуирање на јавните услуги за да ги исполнат потребите и очекувањата на граѓаните коишто постојано се менуваат.

Ревидирање, усвојување и воспоставување практиката за редовна примена на: Стандарди за испорака на услуги, Методологија за вклучување на крајните корисници во процесот на подобрување на јавните услуги, Водич за оптимизација на услугите.

Рок: 30.6.2025 г. / Буџет: 100.000 ЕУР

4.2. Закон за електронски документи, електронска идентификација и доверливи услуги

Постојано изменување на Законот за да се осигури усогласеноста со Регулативата eIDAS на Европската Унија, со цел навремено спроведување на регулаторните барања на сите учесници.

Рок: 31.12.2025 г. и понатаму / Буџет: 0 ЕУР

4.3. Инфраструктура

Обезбедување инфраструктура од две перспективи:

- Инфраструктура што му е потребна на државниот службеник за електронски да ги извршува своите секојдневни задачи (со помош на дигитални решенија) и
- Инфраструктура што е потребна за редовно и непречено работење на воведените дигитални решенија.

Првата група вклучува опрема, како што се: компјутери, печатачи, скенери и мрежна инфраструктура, а втората група вклучува: хардвер (сервери, системи за чување податоци, мрежна опрема), софтвер (оперативни системи, системи за управување со бази на податоци), лиценци (лиценци за користење комерцијален софтвер и алатки, како и сите потребни лиценци за регулаторна усогласеност), безбедносни алатки (огнени ѕидови, софтвер за антивирус, системи за откривање на упади, алатки за криптирање), комуникациска инфраструктура (поврзување со интернет, мрежни прекинувачи, рутери и друга комуникациска опрема потребна за пренос на податоци и олеснување на комуникацијата), системи за управување со податоци (системи за чување податоци, резервни копии и поврат на податоци, како и интеграција и аналитика на податоци), алатки за соработка (алатки за онлајн соработка, софтвер за видеоконференции, платформи за управување со проекти).

Рок: 31.12.2026 г. / Буџет: 4.000.000 ЕУР

4.4. Имплементација на заеднички системи во сите државни тела

Имплементацијата на заеднички системи, како што е Системот за управување со документи (DMS), Планирање на ресурсите во претпријатието (ERP), Системот за информации за управување со човечки ресурси (HRMIS), Системот за управување со учење (LMS), е-обврски и други, во сите државни тела, има за цел да ги рационализира операциите и да овозможи ефикасно искористување на ресурсите. Преку усвојување на овие интегрирани системи, државните институции може да ја зајакнат соработката, да ги

оптимизираат процесите и да го централизираат управувањето со податоци.

DMS ја олеснува дигитализацијата на документите, чувањето, враќањето и споделувањето, со што се намалува хартијата, се зацврстува безбедноста на документите и се подобрува достапноста на информациите. ERP помага да се централизираат и автоматизираат различни административни функции, вклучувајќи и финансии, набавка, управување со инвентар и пријавување, обезбедување стандардизирани практики и подобро донесување одлуки. HRMIS овозможува ефективно управување со податоците за вработените, вработувањето, оценувањето на вработените и обуките, што доведува до формирање транспарентен и ефикасен систем за управување со работната сила. LMS ги олеснува онлајн програмите за учење и обука, со што се овозможува постојан професионален развој и споделување на знаењето меѓу вработените во Владата. Е-обврски е систем за електронско плаќање што дозволува погодни и безбедни дигитални трансакции меѓу државните тела и државниот трезор.

Рок: 30.6.2025 г. / Буџет: 70.000 ЕУР по државно тело

4.5. Закон за архивска дејност

Во новиот Нацрт-закон за архивска дејност се уредуваат законските надлежности на Државниот архив, како и текот на работата на јавната администрација и архивата на сопствениците на јавен и приватен документарен и архивски материјал. Со усвојувањето и спроведувањето на овој закон, процесите за канцелариско и архивско работење ќе бидат подобрени и стандардизирани. Овој закон ќе овозможи заштита, зачувување, обработка и слободен пристап до архивскиот материјал, што претставува значајно културно наследство на државата и извор на колективна меморија за целото општество.

Електронските документи ќе станат стандардни, со што ќе се овозможи целосна електронска размена меѓу јавната администрација и давање електронски услуги на граѓаните.

Покрај воспоставувањето електронски системи за текот на канцелариското и архивското работење во целиот јавен сектор, законот пропишува и обврска за Државниот архив да го воспостави системот АРХИМАК како единствен централизиран информациски систем со унифицирани стандарди за управување со документи, метаподатоци и информации за архивскиот материјал.

Рок: 31.12.2024 г. / Буџет: 0 ЕУР

4.6. Имплементација на системот АРХИМАК

Имплементација на системот АРХИМАК што се уредува со Законот за архивска дејност.

Креирањето електронски документи, како и чувањето, заштитата и користењето електронски архивски материјал ќе биде олеснето преку воспоставување единствен централизиран информациски систем со унифицирани стандарди за управување со податоци, метаподатоци и информации за архивски материјал - АРХИМАК. Тоа ќе му овозможи на Државниот архив поефективно да управува со архивските фондови и колекции и на корисниците да им овозможи полесен и побрз пристап со подобар квалитет до јавните документи.

Системот ќе ги искористи ресурсите од Агенцијата за безбедност на мрежни и информациски системи и дигитална трансформација, особено преку инфраструктурата за владин облак. Покрај тоа, локацијата за закрепнување од катастрофи на Владата во Прилеп ќе се искористи за да се обезбеди континуитет и безбедност на операциите на системот.

Рок: 31.12.2026 г. / Буџет: 1.000.000 ЕУР

4.7. eID и мобилна ID

Ефикасниот и безбеден систем за електронска идентификација (eID) што е лесен за користење претставува темел за успешна дигитална трансформација. Од неодамна, во Северна Македонија беше забележан значителен напредок во пренесувањето на законодавната рамка на eIDAS во националното законодавство. Овој напредок воспостави цврста правна рамка со којашто се удрија темелите за имплементација на безбедни eID структури со сеопфатна национална покриеност и потенцијал за

прекугранично прифаќање.

Воведувањето на националната eID на Северна Македонија треба да ја рационализира транзицијата на јавните и приватните услуги кон електронски платформи, со што ќе се намали потребата за физички посети на услужните центри. Универзално прифатената и широко усвоената eID игра клучна улога во поттикнувањето ефективно е-владеење, со што се придонесува кон ефикасност, транспарентност и севкупен економски раст.

Со цел успешно да се спроведе националната eID, од клучна важност е да ѝ се пристапи не само како кон ИКТ-иницијатива, туку како проект на национално ниво. За тоа ќе биде потребно воспоставување сеопфатни правни рамки и рамки за политики со цел да се обезбеди потребната поддршка за едноставна интеграција и работење.

Интеграцијата на eID функционалноста во личните карти претставува клучен чекор за воспоставување сеопфатна eID покриеност низ целата економија. Тоа не само што овозможува безбедна онлајн интеграција (onboarding) за мобилните апликации, како што е мобилна eID, туку и усогласување со најдобрите практики од индустријата. Мобилната eID, којашто е исклучително привлечна за приватниот сектор, особено во банкарството, добива функција на клучен двигател за подобро корисничко искуство.

За поединци коишто не сакаат да користат мобилни телефони или претпочитаат алтернативен пристап, eID заснована врз националната лична карта нуди одржлива замена за мобилното eID решение. Имајќи го предвид експоненцијалниот раст на значењето на електронските трансакции во нашите секојдневни животи, постоењето на оваа eID опција заснована врз националната лична карта претставува важна алтернатива со којашто ќе се овозможи флексибилност и сигурно резервно решение.

Рок: 31.12.2025 г. / Буџет: 20.000.000 ЕУР

4.8. Дигитализација на конкретни внатрешни процеси

Спроведување детална анализа на внатрешните процеси и придружните услови што се однесуваат на нивното извршување. Посебен акцент на процесите приспособени кон различните потреби на секоја институција со цел да се забрза нивното извршување и да се подобри корисничкото задоволство преку дигитализацијата.

Врз основа на согледувањата од овие анализи, да се приоритизираат препораките за формулирање изводливи планови за дигитално трансформирање на интерните процеси.

Рок: 31.12.2026 г. / Буџет: 150.000 ЕУР по државно тело

4.9. Нови и подобрени е-услуги

Обезбедувањето нови е-услуги за граѓаните и деловните претпријатија значи спроведување во најмала рака на следново:

- Развој на нови е-услуги усогласени со потребите на корисниците и институционалните услови;
- Подобрување на постојните е-услуги, воведување нови карактеристики и овозможување полесно користење за да се исполнат барањата на поголем број луѓе;
- Постојано ажурирање на податоците во Каталогот на јавни услуги;
- Надградување на Каталогот на јавни услуги со нови способности и функционалности со цел да се одговори на реалните барања;
- Поврзување на сите институции со платформата за интероперабилност, развој на нови веб-услуги и веб-методи и нивно споделување на платформата за интероперабилност;
- Усвојување и практикување на доктрината *влада-како-целина* во владиното работење;
- Интегрирање на системот Систем за единствена најава (SSO – Single Sign On) на националниот портал за е-услуги со другите системи за е-услуги;
- Надградување на Националниот портал за е-услуги за да се подобри неговата функционалност.

Рок: 30.06.2025 г. и понатаму / Буџет: 500.000 ЕУР годишно

4.10. Владин облак

Воспоставување на и управување со владин облак (специјализиран облак со компјутерска инфраструктура и услуги што се конкретно приспособени за владините тела, агенции и организации) дизајниран со цел да ги исполни исклучителните безбедносни мерки, механизми за заштита на податоци и рамки за усогласување за да се овозможи доверливост, интегритет и достапност на сензитивните владини податоци.

Клучните карактеристики и придобивки од владиниот облак вклучуваат: поголема безбедност, усогласеност, резидентност на податоците, управување со ризик, скалабилност и флексибилност, соработка и интероперабилност, закрепнување од катастрофи и деловен континуитет.

Рок: 31.12.2026 г. / Буџет: 3.000.000 ЕУР

4.11. Амбасада на податоци

Амбасада на податоци е концепт што вклучува воспоставување објект или инфраструктура лоцирана во друга земја каде што Владата може безбедно да ги чува и обработува своите чувствителни податоци. Таа ќе функционира како физичко или виртуелно продолжение на центарот за податоци на државата, со што ќе ѝ овозможи на Владата да има контрола врз своите податоци, но и ќе ѝ обезбеди дополнителна заштита од потенцијални ризици, како што се природни непогоди, политичка нестабилност или сајбер напади.

Концептот на амбасада на податоци ги решава проблемите поврзани со суверенитетот на податоци, отпорноста и деловниот континуитет. Доколку клучните владини податоци се чуваат во безбеден објект сместен во странска земја, овој пристап ќе има за цел да овозможи достапност, интегритет и доверливост на чувствителните информации.

Амбасадите за податоци може да бидат воспоставени преку билатерални договори или партнерства каде што двете земји се согласуваат да им обезбедат на своите влади безбедно место за чување и обработка на нивните податоци. Земјата-домаќин е одговорна за одржување на безбедноста и физичката инфраструктура на амбасадата на податоци, што често е предмет на строги законски измени и барања за усогласување.

Рок: 31.12.2029 г. / Буџет: дополнително да се утврди

4.12. Централна точка (портал) за национален и меѓународен транспорт

Централната точка за национален и меѓународен транспорт е дигитална платформа или веб-локација што игра улога на центар за пристапување до релевантни информации и услуги поврзани со транспорт. Таа има за цел да обезбеди погодна и унифицирана платформа каде што корисниците може да најдат сеопфатни информации, ресурси и услуги поврзани со различните начини на транспорт. Централниот портал обично вклучува карактеристики како што се: распореди, резервација и билети, планирање и навигација на маршрута, ажурирање во реално време, информации и насоки за патувањето и друго.

Првите чекори, покрај постоењето на дигитално решение за поединечен транспортен систем, вклучуваат: 1. Стандардизација и интероперабилност, односно воспоставување заеднички стандарди и протоколи во различни транспортни системи и за засегнати страни, усогласување на форматите на податоци, интерфејси и комуникациски протоколи, коишто овозможуваат едноставна интеграција и размена на информации. 2. Правна и регулаторна рамка, односно јасна правна и регулаторна рамка што вклучува заштита на податоци и закони за приватност, насоки за споделување податоци и придржување до релевантните меѓународни стандарди и договори, 3. Интеграција со постојните системи, односно способност за интеграција со постојните национални и меѓународни транспортни системи, бази на податоци и платформи за да се овозможи споделување на информациите, ажурирање во реално време и координација меѓу различните засегнати страни.

Рок: 31.12.2027 г. / Буџет: 500.000 ЕУР за првите чекори

4.13. Интегриран систем за управување со финансии

Имплементацијата и воспоставувањето Интегриран информациски систем за управување со финансии имаат за цел да ги консолидираат и рационализираат сите финансиски и трезорски процеси во Министерството за финансии, Управата за јавни приходи и Царинската управа.

Рок: 31.12.2027 г. / Буџет: 20.000.000 ЕУР

4.14. Надградување на Системот за управување во училиштата

Надградување на тековниот Систем за управување во училиштата (или информацискиот систем за управување во образованието) со цел образовните институции ефективно да управуваат со своите административни и академски процеси. Системот ќе комбинира различни модули и карактеристики за централизирање на податоците, автоматизирање на задачите и олеснување на комуникацијата меѓу раководителите, наставниците, учениците и родителите. Некои од вообичаените карактеристики на системот за управување во училиштата се: управување со информациите за учениците, следење на редовноста, пишување во дневник и изготвување тестови, распореди, комуникација и известувања, информации за вработените и платите, пријавување и аналитика.

Рок: 31.12.2025 г. / Буџет: 300.000 ЕУР

4.15. Е-учебници за учениците (покрај печатените) (формат на е-книга)

Воспоставување национален портал каде што сите учебници ќе бидат достапни во формат на е-книга. Е-книга, електронска книга, е дигитална верзија на традиционалната печатена книга што може да се чита на електронски уреди како што се е-читачи, таблети, паметни телефони или компјутери. Е-книгите обично се копија на печатената книга, вклучуваат текст, слики, а некогаш и интерактивни карактеристики и се достапни во различни формати. Е-книгите се достапни во различни формати, како на пример, EPUB, PDF, MOBI и AZW и може да се купат од онлајн платформи, да се позајмат од библиотеки или да се преземат бесплатно од веб-локации што нудат литература од јавниот домен.

Порталот ќе нуди преносливост, достапност, приспособеност, можност за пребарување, интерактивни карактеристики и ќе се грижи за животната средина.

Рок: 31.12.2025 г. / Буџет: 200.000 ЕУР

4.16. Текст кон говор и говор кон текст

Постигнување значителен напредок во искористувањето на ВИ за решенија за текст кон говор (TTS) и говор кон текст (STT) со што ќе се постигнат подобрувања на надградувањето и интегрирањето на постојните способности. Преку ова подобрување, целта е да се овозможат придобивки и за граѓаните со попреченост и за пошироката јавност преку различни сектори, како што се корисничка поддршка и контакт центри, јавни служби, транспорт и центри за комуникација.

Рок: 31.12.2026 г. / Буџет: 200.000 ЕУР

4.17. Имплементација на дигитален „паричник“

Многумина се веќе запознаени со дигиталните паричници на Епл, Самсунг и Гугл, коишто служат како платформи за чување картички и податоци за дигитално плаќање на мобилните уреди. Имплементација на дигитален паричник усогласен со принципите на дигиталниот паричник на Европската Уника (eUDI), кој е наменет да врши слична функција, но со поширок опсег, каде што се вклучени различни шеми за електронска идентификација. Тоа ги вклучува не само личните карти, туку и други документи, како што се возачките дозволи, здравствените книшки и дигиталните патни документи.

Клучно е дека паричникот EUDI нема за цел да ги замени постојните документи за идентификација, без разлика дали се во дигитална или физичка форма што ги користат граѓаните на ЕУ. Наместо тоа, неговата цел е да овозможи лесно и удобно дигитално користење на овие документи.

Меѓутоа, паричникот EUDI е нешто повеќе од обично складиште каде што се чуваат дигиталните лични карти, потврди и сертификати на мобилните телефони. Тој претставува повеќенаменска алатка и е нешто повеќе од само едноставна погодност.

Рок: 31.12.2026 г. / Буџет: дополнително да се утврди

5. Принцип „само еднаш“

5.1. Подобрување на платформата ИОП

Подобрување на платформата за интероперабилност (ИОП) преку воведување најнови технологии со што се овозможува едноставна интеграција и комуникација меѓу различни системи, имено:

- Воведување на можност и за „push“ и за „pull“ пристап, со што се обезбедува ажурирање на податоците во реално време, а истовремено им се дозволува на корисниците да ги вчитаат информациите по потреба.
- Натомшно оптимизирање на функционалностите на платформата, олеснување на ефикасната размена на податоци и овозможување развој на иновативните услуги преку искористување на моќта на програмските интерфејси за апликации (API).

Рок: 31.12.2026 г. / Буџет: 2.000.000 ЕУР

5.2. Закон за електронско управување и електронски услуги

Измена на Законот во врска со воведувањето Список на надоместоци за јавни услуги што се добиваат преку Националниот портал за е-услуги или други официјали портали за е-услуги.

Рок: 30.6.2025 г. / Буџет: 100.000 ЕУР